

Læsefærdigheder og ordblindhed blandt AMU-kursister

- vurderet med bl.a. Den Tværgående Ordblindetest og Vejledende Læsetest for Voksne

Hanne T. Daugaard, Carsten Elbro, Katrine Lyskov Jensen og Helene Lykke Møller

Center for Læseforskning
Københavns Universitet
2016

Indhold

Forord	3
Indledning	4
Om ordblindhed og ordblindetest	5
Formål	6
Metode	7
Deltagere	7
Materialer.....	8
Spørgeskema.....	8
Den Tværgående Ordblindetest	8
Test af tekstforståelse.....	9
Fremgangsmåde.....	9
Resultater	11
Baggrundsoplysninger.....	11
Læseprofil.....	12
Ordblinde kursister ifølge Den Tværgående Ordblindetest.....	15
Ordblinde AMU-deltagere ifølge Visitationstesten.....	16
Sammenligning med andre indikationer på ordblindhed	16
Sammenligning med oplevede læse-stavevanskeligheder	18
Kursister med læsevanskeligheder, som ikke er ordblindhed	20
Sammenligning med oplevede læsevanskeligheder.....	20
Betydningen af et begrænset ordforråd.....	21
Ønsker om læse-skrivekurser.....	22
De ordblinde	22
Andre kendetegn ved kursister med ønsker om læse-skrivekurser	22
Sammenfatning og konklusion	24
Referencer	26
Bilag	27

Forord

Undersøgelsen, som præsenteres i denne rapport, drejer sig om læsefærdigheder og læsevanskeligheder blandt deltagere på AMU-kurser. Rapporten tegner en læseprofil af AMU-deltagerne og svarer herunder på spørgsmålet om, hvor mange af deltagerne der viser tegn på ordblindhed ifølge Den Tværgående Ordblindetest.

Undersøgelsen blev iværksat på initiativ af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (tidl. Undervisningsministeriet). Initiativet kom fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet på baggrund af et ønske om at anvende Ordblindetesten til AMU kursister i forbindelse med ansøgning om specialpædagogisk støtte (SPS).

Mange har bidraget til undersøgelsen undervejs. Det drejer sig blandt andre om webbureauet tekstur.dk, som gjorde det teknisk muligt at afvikle både det udvidede spørgeskema, Den Tværgående Ordblindetest og første del af Vejledende Læsetest for Voksne fra det samme netsted og opsamle resultater fra begge prøver, selv om de teknisk set er meget forskellige. Det drejer sig også om en række meget dygtige studentermedhjælpere, som med stor omhu og opmærksomhed var testledere ude på de forskellige undervisningssteder: Anna Frida Djernæs Olsen, Julie Olsen, Mille Hvergel Petersen og Pernille Ottow Olsen.

De medvirkende undervisningssteder, underviserne og især deltagerne fortjener en stor ros og tak for deres imødekommenhed og hjælp:

- Center for Efteruddannelse, Odense
- CPH WEST, Høje Taastrup
- Erhvervsskolen Nordsjælland, Hillerød
- EUC-Nordvestsjælland, Holbæk
- Niels Brock, København
- Selandia, Ringsted
- Selandia, Slagelse
- SOSU-C, Herlev

Indledning

Forbindelsen mellem uddannelseslængde og læsefærdigheder er særdeles veldokumenteret blandt unge og voksne (Elbro m.fl., 1991; Rosdahl m.fl., 2013; Rosdahl, 2014). Og der er markant flere voksne med læsevanskeligheder blandt kortuddannede end i den voksne befolkning som helhed. Samtidig er kravene til kortuddannedes kvalifikationer og dermed læsefærdigheder øget betydeligt med internationaliseringen. En lang række initiativer fra fx 3F vidner om opmærksomhed på problemerne.

AMU er korterevarende uddannelser til faglærte og ufaglærte, som har til formål at dække behovet for erhvervsrettede kvalifikationer og kompetencer på arbejdsmarkedet både i den private og offentlige sektor. Ifølge bekendtgørelse om arbejdsmarkedsuddannelser skal alle, der deltager i AMU, have mulighed for at få vurderet deres basale færdigheder i læsning, skrivning, stavning, regning eller matematik samt for at få vejledning i tilknytning hertil, f.eks. tilbud efter anden lovgivning som ordblindundervisning (OBU) eller forberedende voksenundervisning (FVU). For personer med svage læsefærdigheder og ringe dansk ordforråd er der ligeledes i AMU særlige tilbud til tosprogede og kurser i faglig læsning og faglig skrivning. Vurderingen og vejledningen skal sikre at undervisningen tilrettelægges i overensstemmelse med vurderingen af den enkelte kursist med henblik på at forbedre deltagerens mulighed for at gennemføre AMU kurset og få øget udbytte af undervisningen.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet administrerer den specialpædagogiske støtteordning (SPS) til AMU-kursister. SPS-ordningen på AMU er en forsøgsordning. Siden 2003 har forsøgsordningen været hjemlet på finansloven ved tekstanmærkning § 20 nr. 159: "Ministeren for børn, undervisning og ligestilling bemyndiges til at yde tilskud til specialpædagogisk støtte til deltagere på arbejdsmarkedsuddannelser" (FL 2016). SPS ordningen er en individuel støtteform, som skal sikre, at personer med behov for specialpædagogisk støtte kan deltage i uddannelse på lige fod.

Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU) er en hovedvej i kortuddannedes kvalifikationsudvikling. Derfor er det oplagt at forvente, at mange AMU-deltagere har læsevanskeligheder, som kan begrænse deres kursusudbytte. Med den nye Tværgående Ordblindetest (DTO) er der skabt en mulighed for en standardiseret vurdering af ordblindhed på tværs af klassetrin og uddannelser. En undersøgelse af forekomsten af ordblindhed blandt AMU-kursister kan således være et første trin i en vurdering af problemets omfang og en forudsætning for planlægning af evt. særlige indsatser på området.

En undersøgelse af AMU-kursisters resultater med Den Tværgående Ordblindetest kan desuden bidrage med oplysninger om, hvor mange af kursisterne som kan være berettigede til ordblindundervisning. Sådanne oplysninger forudsætter dog, at der kan bygges bro mellem Den Tværgående Ordblindetest og den nuværende visita-

tionstest ("O-testen"), som er obligatorisk inden evt. visitation til ordblind-undervisning.

En bredere undersøgelse af læsevanskeligheder og af oplevede læsevanskeligheder med teksterne på AMU-kurser og med dagligdags læsning og skrivning, vil give mulighed for en ekstern validering af givne grænseværdier for ordblindhed og for at tegne en profil af ordblind AMU-kursister.

Om ordblindhed og ordblindetest

Ordblindhed er markante vanskeligheder med at lære at læse og skrive ord. Vanskelighederne skyldes problemer med at forbinde bogstaverne med deres lyde, dvs. med at udnytte skriftens fundamentale alfabetiske princip (Lyon m.fl., 2003).

Den Tværgående Ordblindetest (og Visitationstesten) giver netop mål for udnyttelse af skriftens alfabetiske princip i både læsning og stavning. Men det er med ordblindetest ligesom med termometre: de angiver en temperatur. Det vil sige, at de hverken vurderer, om temperaturen er generende høj eller lav, eller hvad der måtte være årsag til den. Ordblindetestene giver i sig selv blot en læsescore, men fortæller ikke dermed, om denne læsescore giver anledning til vanskeligheder eller ej. Ordblindetestene fortæller heller ikke, hvad der ligger bag en høj eller lav score.

Sammenligningen mellem ordblindetesten og et termometer gælder også grænse-sætningen. De allerfleste kan være enige om, at der er koldt i stuen, hvis der kun er 12 grader. Tilsvarende er det i de allerfleste tilfælde forbundet med alvorlige vanskeligheder i praksis at klare sig under et vist niveau på ordblindetesten. Med stigende temperatur bliver der stadig mindre enighed om, hvorvidt der er for koldt i stuen eller ej. Og tilsvarende med en score på ordblindetesten: jo højere score, desto sjældnere vil læseren opleve at have vanskeligheder.

Det er Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (Undervisningsministeriet), som har fastsat grænserne for, hvornår en læsescore på ordblindetestene kan give anledning til at tale om ordblindhed. Grænserne er sat på baggrund af et omfattende datamateriale. Mulige grænseværdier er primært blevet sammenlignet med, hvornår børn, unge og voksne i undervisningspraksis før ordblindetestens indførelse fik et særligt tilbud om undervisning eller særlige hjælpemidler (Møller m.fl., 2014).

Men der er i denne undersøgelse ikke garanti for, at det er rimeligt at tale om ordblindhed i hvert eneste tilfælde, hvor scoren på ordblindetesten er lav. For det første kan der være tale om mange andre vanskeligheder, som giver anledning til en lav læsescore, fx syns- eller hørevanskeligheder, stærkt mangelfuld undervisning (fx blandt flygtninge og indvandrere), psykologiske vanskeligheder osv.

For det andet hænger en score i ordblindedområdet ikke altid sammen med gener i dagligdagen – ligesom en kold stue kan være acceptabel, mens man sover i den om natten. Et lavt funktionsniveau i ordlæsning er ikke altid ensbetydende med dårlig

tekstforståelse (fx Arnbak & Elbro, 1999). Mange unge og voksne er dygtige til at kompensere for vanskeligheder med ordlæsning. De kan fx have en omfattende forhåndsviden, som de bruger effektivt til at finde de relevante oplysninger i teksten og til at danne sig en sammenhængende forestilling om tekstens indhold. Det er sandelig heller ikke alle, som har de samme krav og forventninger til deres læseudbytte. Det resulterende læsehandicap er således ikke blot bestemt af funktionsniveauet i læsning, men også i høj grad af de individuelle krav til læsefærdigheder.

Ordblindedtestene er kun i meget begrænset omfang indrettet til at tage højde for forskelle i kravene til læsefærdigheder. Og testene tager slet ikke hensyn til de forskellige mulige årsager til læsevanskeligheder. Det betyder, at *der skal en faglig vurdering til* i udredningen af eventuelle læsevanskeligheder.

Ordblindedbetegnelsen i denne rapport bygger ikke på en faglig vurdering, men primært på scorerne på ordblindedtestene. Det betyder, at når nogen i denne rapport omtales som ordblinde, og når omfanget af ordblindhed blandt AMU-kursister angives, så er det strengt taget bare en hurtig måde at karakterisere læsescoren på: det betyder, at den falder i et område under den grænseværdi, der er sat af Undervisningsministeriet. I de fleste, men ikke i alle tilfælde vil det svare til resultatet af en fagkyndig undersøgelse af ordblindhed.

Formål

Formålet med det aktuelle projekt var at finde udbredelsen af ordblindhed blandt AMU-kursister vurderet med den nye Tværgående Ordblindedtest. Under forudsætning af en brobygning mellem Den Tværgående Ordblindedtest og den nuværende Visitationstest ("O-testen" i en separat undersøgelse, se Elbro m.fl., 2016), var det også et formål med undersøgelsen at afdække, hvor mange AMU-kursister der ville være berettigede til ordblindedundervisning, hvis de søgte under den nuværende ordning. Desuden var det opgaven at gennemføre en bredere undersøgelse af læsevanskeligheder og oplevede læsevanskeligheder med teksterne på AMU-kurser og med dagligdags læsning og skrivning. Denne del af undersøgelsen skulle for det første give mulighed for, at faktiske ordblindedvanskeligheder kan sammenholdes med AMU-kursisternes oplevede læsevanskeligheder, og for det andet skulle den kunne bidrage til at tydeliggøre kendetegnene ved ordblinded AMU-kursister.

Metode

AMU-kursisters læsefærdigheder og eventuelle vanskeligheder blev afdækket med to test – én af mulig ordblindhed og én af tekstforståelse. Desuden blev der indhentet oplysninger om læsebaggrund og oplevede læsevanskeligheder med tekster på AMU-kurset og i dagligdagen.

Deltagere

I alt 241 deltagere blev rekrutteret ved henvendelse til nøglepersoner på institutioner som afholder AMU-kurser. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling pegede på centrale kontaktpersoner, hvorefter den videre kontakt blev skabt direkte fra Center for Læseforskning. Al deltagelse var frivillig – både på institutionsniveau og individniveau.

Sammensætningen af deltagere blev *ikke* planlagt med henblik på fuld repræsentativitet for hele AMU-gruppen. Deltagerne blev rekrutteret fra AMU-kurser, hvori der faktisk indgår tekster, og hvor deltagerens læsefærdigheder dermed kommer i spil. Kursernes varighed blev også taget i betragtning i udvælgelsen. Nogle AMU-kurser varer kun en enkelt eller to dage, og på så korte kurser er det ikke forsvarligt at bruge en del af undervisningstiden på testning, der ikke er direkte relevant for kurset.

Efter aftale med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet blev det tilstræbt, at der var en nogenlunde ligelig fordeling mellem deltagere fra kurser, som typisk tiltrækker forholdsvis mange deltagere med læsevanskeligheder, og kursister fra kurser, som ikke er kendt for at tiltrække mange deltagere med læsevanskeligheder. På den måde blev det tilstræbt at få et vist indblik i spredningen i læsefærdigheder blandt AMU-kursister. Det var planen, at rekrutteringen til de to grupper af kursister skulle foregå ud fra kontaktpersonernes vurdering af læseniveauet på de forskellige kurser. Men denne fremgangsmåde viste sig dog at indebære nogle vanskeligheder. Det var for det første nødvendigt at tage hensyn til, hvilke faktiske hold det var muligt at teste i den periode, der var til rådighed for dataindsamlingen. For det andet havde kontaktpersonerne ikke samme vurdering af læseniveauet på de forskellige slags kurser. Det skyldtes formentlig, at de forskellige udbydere af AMU-kurser ikke udbyder de samme kurser, og at kontaktpersonernes sammenligningsgrundlag derfor ikke er det samme. Nogle kursusudbydere tilbyder fx primært kurser inden for transport; mens andre fokuserer på regnskab eller handel.

I stedet for at have to grupper af AMU-deltagere fra starten gennemførtes undersøgelsen med deltagere fra et relativt bredt udsnit af fag. De mange fag kunne groft opdeles i de følgende fem områder:

- *Transport* ($N = 75$): truck, gaffeltruck, lastbilmonteret krav, tårn- og svingkran, gods-transport med lastbil m.v.
- *Grundlæggende IT* ($N = 34$): grundlæggende IT

- *Reception og regnskab* (N = 56): reception, regnskab
- *SOSU* (N = 48): medicin, konflikthåndtering, anerkendende kommunikation
- *Industri teknik* (N = 28): hydraulik og diagramlæsning, fejlfinding, åbent værksted.

Andre opdelinger var naturligvis mulige. Men de fem fagområder forekom nogenlunde sammenhængende hver især, og der var et deltagerantal på hvert område, som kunne give rimeligt pålidelige resultater.

Materialer

Spørgeskema

Formålet med spørgeskemaet var dels at indhente baggrundsoplysninger om deltagerne (fx uddannelsesniveau, sprog og køn), dels at supplere testresultaterne med oplysninger om deltagerens oplevede læsevanskeligheder. Spørgeskemaet blev sammensat sådan, at det blev muligt at sammenligne AMU-kursisternes besvarelser med besvarelser fra andre deltagergrupper i andre undersøgelser af ordblindhed og læsefærdigheder blandt voksne (Elbro, Haven & Jandorf, 2006; Gellert & Elbro, 2008; Elbro m.fl., 2016). Spørgeskemaet fra undersøgelsen findes i bilaget.

Den Tværgående Ordblindetest

Den Tværgående Ordblindetest er udviklet for Undervisningsministeriet af Center for Læseforskning ved Københavns Universitet og Skoleforskningsprogrammet, IUP ved Aarhus Universitet. Testen, som er netbaseret, omfatter en staveopgave ("Find stavemåden"), en læseopgave ("Find det, der lyder som et ord"), en enkel ordforrådsopgave og et kort spørgeskema (bilag) (Møller m.fl., 2014). Både stave- og læseopgaven giver et mål på deltagerens færdigheder i at udnytte skriftens fundamentale alfabetiske princip (lydprincip). Ordblindhed består netop i langvarige vanskeligheder med at lære sig at udnytte skriftens grundlæggende alfabetiske princip (Lyon m.fl. 2003).

Find stavemåden er en stavetest, som består af 40 opgaver, hvor deltageren hører et nonord (fx "olt") afspillet over hovedtelefoner og skal vælge den rigtige stavemåde ud af fem valgmuligheder (*otl, olp, ølt, olt* og *oft*). Scoren er antal rigtige pr. minut, hvor antallet af rigtige er justeret for gæt (se Møller m.fl., 2014, s. 15 f). Hastigheden er opgjort som medianen af den enkelte deltagers svartider – for at undgå, at enkelte, ekstremt lange svartider får stor indflydelse.

Find det, der lyder som et ord består af 44 opgaver, hvor deltageren ser fem nonord (fx *bænne, jalle, håkke, dimme, fykte*). Deltageren skal vælge det ord, der lyder som et rigtigt ord, når man læser det (*håkke* kan lyde som ordet *hugge*, når man læser det). Ligesom i stavetesten er scoren her i læsetesten antal rigtige pr. minut, hvor antallet af rigtige er justeret for gæt, og hvor hastigheden er opgjort som medianen af den enkelte deltagers svartider.

Basal ordforrådsprøve består af 15 opgaver, hvor deltageren hører et ord (fx "avis") og skal vælge det billede, som forestiller ordet ud af fire valgmuligheder. Formålet med den basale ordforrådsprøve er at tjekke, om deltageren har et tilstrækkeligt ordforråd på dansk til at løse opgaverne i *Find det der lyder som et ord*.

Den samlede score på Den Tværgående Ordblindedetst beregnes som gennemsnittet af de standardiserede scorer på læse- og stavetesten. Den samlede score blev standardiseret på basis af resultaterne i 9. kl., sådan at en score på 100 er middel, og én standardafvigelse svarer til 15. Efter afprøvning af testen på 10 forskellige uddannelsesstrin (Møller m.fl., 2014) fastsatte Undervisningsministeriet grænsen for ordblindhed i 9. kl. og på efterfølgende uddannelsesstrin til 8-percentilen i 9. kl. (en score på 80,62). For studerende i lange videregående uddannelser kan man dog anvende en højere grænse svarende til 20-percentilen i 9. klasse (en score på 88,38) (Ordblindedtestkonsortiet, 2014).

Test af tekstforståelse

Deltagernes tekstforståelse blev undersøgt med den elektroniske version af deltest 1 i *Vejledende Læsetest for Voksne (VLV): "Hvilket ord passer bedst"*. Testen består af 10 tekster med i alt 41 opgaver. Udvalgte ord i teksterne er slettet og erstattet med fire valgmuligheder. Deltageren skal i hver opgave vælge det ord, der passer bedst i sammenhængen. Løsning af opgaverne kræver etablering af korrekte tekstbånd (typisk et manglende pronomen eller en manglende konjunktion); dvs. at løsning af opgaverne i de fleste tilfælde forudsætter forståelse og overblik over mere end blot enkelte sætninger. Deltageren har 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

VLV er udviklet for Undervisningsministeriet ved Center for Læseforskning (Gellert & Elbro, 2008). På FVU anvendes VLV til den obligatoriske testning, som uddannelsesinstitutionen skal gennemføre i forbindelse med optagelse af deltagere til FVU-læsning. På AMU kan VLV anvendes til vurdering af deltagerens basale læse- og sprogfærdigheder og til vejledning i tilknytning hertil.

Ifølge vejledningen til *Vejledende Læsetest for voksne* (Undervisningsministeriet, 2007) kan en voksen med et resultat mellem 0 og 30 på denne deltest vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning, hvis ellers ikke andre deltest tyder på, at der kan være tale om ordblindvanskeligheder eller et begrænset dansk ordforråd. I så fald vil det være mere hensigtsmæssigt at henvise til henholdsvis ordblindeundervisning eller et sprogundervisningstilbud.

Fremgangsmåde

Al testning foregik på uddannelsesstederne og blev varetaget af trænede studentermedarbejdere fra Center for Læseforskning. Testlederen var til stede under hele test-

ningen, som tog i alt ca. 45 minutter med ca. 8 minutter til spørgeskema, ca. 25 minutter til Den Tværgående Ordblindetest og ca. 12 minutter til testen af tekstforståelse.

Institutionernes computere blev brugt til testningen. Testafviklingen foregik via en midlertidig hjemmeside på IT-leverandørens servere. Hjemmesiden var helt enkel og indeholdt to links, som hver førte til en af de to læsetest, som deltagerne skulle gennemføre. Det første link førte videre til spørgeskemaet og Den Tværgående Ordblindetest. Det andet link førte videre til testen af tekstforståelse.

Inden testningen blev deltagerne orienteret om formålet med testningen og instrueret i forløbet. Hvert spørgsmål i spørgeskemaet og alle svarmuligheder blev læst højt for deltagerne. Først når alle deltagere havde besvaret alle spørgsmål i spørgeskemaet, blev de bedt om at gå i gang med testene. Når deltagerne var færdige med spørgeskemaet og ordblindetesten, gik de videre med testen af tekstforståelse. Deltagerne gennemførte testene i deres eget tempo og blev bedt om at vente i lokalet, når de var færdige, for ikke at forstyrre andre deltagere, som stadig var i gang med testen.

Resultater

Baggrundsplysninger

Der blev indsamlet resultater på Den Tværgående Ordblindedtest fra 241 kursister. For 194 af disse kursister blev der desuden indsamlet resultater fra testen af tekstforståelse. Tabel 1 viser baggrundsplysningerne fra kursister i hver af de fem faggrupper og for den samlede deltagergruppe.

Tabel 1. Baggrundsplysninger for kursister i hver af de fem faggrupper samt for alle faggrupper samlet.

		Trans- port	Grundlæg- gende IT	Regnskab og Reception	SOSU	Industri- teknik	Alle
Antal		75	34	56	48	28	241
Køn (M/K)		95/5 %	29/71 %	16/84 %	19/81 %	100/0 %	53/47 %
Højeste fuld- førte uddan- nelse	Folkeskole	29 %	41 %	11 %	8 %	11 %	20 %
	Erhvervs- udd.	49 %	27 %	45 %	29 %	79 %	44 %
	Gymnasial	7 %	9 %	4 %	4 %	4 %	5 %
	Kort videre- gående	7 %	18 %	25 %	42 %	0 %	19 %
	Mellemlang	4 %	6 %	13 %	15 %	7 %	9 %
	Lang	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	< 1 %
	Ingen	3 %	0 %	4 %	0 %	2 %	2 %
Bedste sprog	Dansk	84 %	79 %	71 %	73 %	89 %	79 %
	Andet sprog	9 %	0 %	7 %	7 %	4 %	6 %
	Dansk og andet s.	7 %	21 %	21 %	21 %	7 %	15 %
I job	Ja	72 %	6 %	9 %	58 %	71 %	45 %

Af tabel 1 fremgår det, at der var en meget forskellig kønsfordeling i de fem faggrupper. I grupperne Transport og Industriteknik var der næsten udelukkende mænd. I faggrupperne Grundlæggende IT, Regnskab og Reception samt SOSU var der derimod en tydelig overvægt af kvinder. En erhvervsuddannelse var samlet set den hyppigste uddannelsesbaggrund; mens få deltagere havde en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Deltagerne havde overvejende dansk som modersmål: 79% svarede, at dansk var det sprog, som de talte bedst, og hhv. 6 % og 15% svarede, at de talte et andet sprog bedre end dansk, eller at de talte dansk og et andet sprog lige godt. For-

delingen af kursister der var i job eller var ledige, varierede også meget mellem de fem faggrupper.

Læseprofil

Tabel 2 og 3 viser, at den gennemsnitlige score på **Den Tværgående Ordblindetest** i alle faggrupper på AMU er noget lavere end gennemsnittet for elever i 9. kl. Blandt de forskellige uddannelsesgrupper, der blev testet i forbindelse med normering af Den Tværgående Ordblindetest (Møller m.fl., 2014), er erhvervsuddannelserne (EUD) den gruppe, der matcher AMU-kursisterne bedst (tabel 3). Deltagere i Almen Voksen-Uddannelse (AVU) klarer ordblindetesten en smule under AMU-kursisternes niveau.

Tabel 2. Gennemsnitlige resultater og standardafvigelser i parentes for kursister i de fem faggrupper samt for faggrupperne samlet.

	Trans- port	Grundlæg- gende IT	Regnskab og Reception	SOSU	Industri- teknik	Alle
Den Tværgående Ord- blindetest	84,6 (17,0)	89,6 (15,2)	92,3 (15,8)	90,3 (14,2)	84,4 (14,7)	88,2 (15,9) N = 241
Tekstforståelse	23,9 (8,8) N = 46	28,6 (5,9) N = 22	25,3 (8,6) N = 53	25,7 (7,4) N = 47	24,7 (7,3) N = 26	25,3 (8,0) N = 194

Tabel 3. Til sammenligning ses resultater for elever i 9. klasse og EUD-studerende (data fra Møller m.fl., 2014), AVU-deltagere (fra Elbro m.fl. 2016) og FVU- og AMU-kursister (data fra Gellert & Elbro, 2008).

	9. kl.	EUD	AVU	FVU dansk	FVU andet spr.	AMU ^(a)
Den Tværgående Ordblindetest	100 (15) N = 110	92 (15) N = 146	86 (14) N = 66			
Tekstforståelse				18,1 (8,7) N = 38	8,9 (6,2) N = 56	24,5 (7,6) N = 58

Note. ^(a) Upublicerede data fra papirudgaven af Vejledende Læsetest for Voksne. FVU-data er fra IT-udgaven.

Hvad angår **tekstforståelse**, fremgår det af tabel 2 og 3, at AMU-kursisternes gennemsnitlige tekstforståelse generelt var markant bedre, end hvad der tidligere er fundet blandt kursister på Forberedende Voksenuddannelse (FVU). Desuden svarede de aktuelle resultater nøje til resultaterne i en anden, mindre AMU-gruppe fra udviklingen af Vejledende Læsetest for Voksne.

Analyser af scorer på den separate test af **basalt ordforråd**, der tages i tillæg til Den Tværgående Ordblindetest, viste, at der *ikke* var vanskeligheder med basalt ordforråd blandt deltagere med dansk modersmål. Den maksimalt opnåelige score på ordforrådstesten er 15. Middelværdien for kursister med dansk som modersmål var ganske tæt på den maksimale score (14,8) og spredningen begrænset (standardafvigelse = 0,9). AMU-kursisternes forholdsvis lave scorer på Den Tværgående Ordblindetest kunne således ikke forklares af ordforrådsbegrænsninger.

For deltagere, der ikke havde dansk som modersmål, var middelværdien noget lavere (13,1), og standardafvigelsen (2,1) vidnede om en større spredning end blandt deltagere med dansk som modersmål. Ved udviklingen af Den Tværgående Ordblindetest blev det dokumenteret, at der med sikkerhed ikke var nogen negative effekter af ordforråd ned til og med en ordforrådsscore på 10 (af 15 mulige) (Møller m.fl., 2014). I den nærværende undersøgelse var eventuelle begrænsninger i ordforrådet således næppe afgørende for resultatet på Den Tværgående Ordblindetest, idet kun 4 ud af 51 kursister med et andet modersmål end dansk scorede under 10 på testen. Det svarer til 8%. De pågældende kursister scorede hhv. 8 og 9 på testen. Blandt de 190 kursister med dansk som modersmål var der 2 (1%), der scorede under 10 på ordforrådstesten. Ordforrådsscorernes mulige rolle for læsevanskeligheder, der *ikke* er ordblindhed, behandles senere i et separat afsnit.

En envejs-variansanalyse viste, at der overordnet set var **forskel på faggruppernes** gennemsnitlige scorer på Den Tværgående Ordblindetest ($F(4,236) = 2,6$, $p < 0,05$). Opfølgende post hoc-test (Tukey) viste, at kun grupperne Transport og Regnskab og Reception adskilte sig signifikant fra hinanden. Forskellen på disse to grupper blev udgangspunkt for en opdeling af faggrupperne i en AMU-høj- og en AMU-lav-gruppe. Faggrupperne Transport og Industriteknik udgjorde dermed gruppen AMU-lav, og Regnskab og Reception, Grundlæggende IT og SOSU udgjorde gruppen AMU-høj.

Tabel 4 viser gennemsnitlige læseresultater opgjort for AMU-høj og AMU-lav samt opgørelser af kursisternes svar på spørgsmål om ordblindhed og læse-/stavevanskeligheder i uddannelse og hverdag.

Table 4. Testresultater og svar om ordblindhed og læsefærdigheder på AMU – og til sammenligning på teknisk skole (N = 40) og FVU (N = 50).

Test/spørgsmål	AMU-høj	AMU-lav	Teknisk skole*	FVU*
Ordblindetest	90,9 (15,0)	84,6 (16,3)		
Tekstforståelse	26,0 (7,8)	24,3 (8,3)		
1. Har fået at vide, at han/hun er ordblind	12%	31%	14% ^(a)	35% ^(a)
2. Har modtaget specialundervisning i folkeskolen eller senere pga. læse- eller stavevanskeligheder	23%	42%	34%	30%
3. Har gået eller går til ordblindeundervisning for voksne	6%	8%	6%	31%
4. Har besvær med læsning eller stavning i sin uddannelse (ja/måske)	29%	37%	19% ^(b)	43% ^(b)
5. Har besvær med læsning eller stavning i sit job	20%	21%		
6. Synes det kan være vanskeligt at læse ord uden hjælpemidler	15%	15%	24%	38%
7. Synes det kan være svært at stave ord uden hjælpemidler	36%	41%	47%	60%
8. Synes det kan være vanskeligt at læse dagligdags tekster uden hjælpemidler	12%	16%	30% ^(c)	69% ^(c)
9. Synes det kan være vanskeligt at læse formelle tekster uden hjælpemidler	33%	26%		
10. Synes det kan være vanskeligt at læse undertekster på tv	9%	10%	10%	43%
11. Synes det kan være vanskeligt at skrive e-mails uden hjælpemidler	25%	31%	16%	46%
12. Synes det kan være vanskeligt at læse teksterne på sit AMU-kursus	16%	14%		
13. Synes skriveopgaverne på AMU-kurset kan være vanskelige	21%	49%		
14. Kunne tænke sig at deltage i et gratis læse- eller skrivekursus for voksne i sin fritid	Ja	24%	14%	
	Ved ikke	23%	17%	

* Upublicerede data fra afprøvningen af O-testen (Dansk Videnscenter for Ordblindhed, 2006) og Vejledende Læsetest for Voksne (Gellert & Elbro, 2008). For spørgsmål 1-3 og 14 afspejler de angivne procenter andelen af kursister, der har svaret *ja*. For spørgsmål 4-13 afspejler de angivne procenter andelen af kursister der har svaret *ja* eller *måske*.

^(a) Oplever at være ordblind.

^(b) Læse- og stavevanskeligheder har haft betydning for uddannelse.

^(c) Synes det kan være vanskeligt at forstå tekster.

Tabel 4 viser, at der særligt var forskel på AMU-høj og AMU-lav, hvad angår kendt ordblindhed og specialundervisning på grund af læse- eller stavevanskeligheder. En større del af kursisterne i AMU-lav havde fået at vide, at de var ordblinde, og/eller de havde gået til specialundervisning på grund af læse- eller stavevanskeligheder. Forekomsten af kendt ordblindhed på AMU-lav matchede bedst sammenligningsgruppen fra FVU; hvorimod forekomsten på AMU-høj bedst svarede til sammenligningsgruppen fra Teknisk skole. For AMU-høj var der en lavere forekomst af kursister, der havde gået til specialundervisning end i hver af de to sammenligningsgrupper. Derimod var forekomsten i AMU-lav højere end på erhvervsuddannelser og FVU.

Hvad angik læsning eller stavning på uddannelsen, oplevede lidt flere i AMU-lav end AMU-høj besvær. Der var dog ikke samme tendens til forskel, når det gjaldt besvær med læsning eller stavning i job. Tendensen var heller ikke generelt markant på spørgsmål til læsning og skrivning af specifikke tekster i uddannelse og dagligdag. Dog sås der en markant forskel på de to gruppers oplevelse af, hvor vanskelige skriveopgaverne på AMU-kurset kunne være: 21 % af kursisterne på AMU-høj syntes, at skriveopgaverne kunne være vanskelige. Derimod syntes hele 49 % af kursisterne i AMU-lav, at skriveopgaverne kunne være vanskelige. Det skal nævnes, at 10 % af kursisterne i AMU-høj og 14 % af kursisterne i AMU-lav svarede, at der slet ikke skulle skrives noget på deres kursus. Desuden svarede 1 % af kursisterne i AMU-høj, at der ikke var tekster at læse på deres kursus.

Ordblinde kursister ifølge Den Tværgående Ordblindetest

Tabel 5 viser andelen af ordblinde på AMU-kurserne under den grænse (81), som UVM har fastsat for elever i 9. klasse og på senere uddannelsestrin (Møller m.fl., 2014; Ordblindetestkonsortiet, 2014).

Tabel 5. AMU-kursister med scorer under ordblindegrænsen på Den Tværgående Ordblindetest.

	AMU-høj	AMU-lav	AMU i alt
Ordblind	29,0%	46,6%	36,5 %
	<i>N</i> = 40/138	<i>N</i> = 48/103	<i>N</i> = 88/241

Tabel 5 viser, at 29 % af kursisterne i AMU-høj og 47 % af kursisterne i AMU-lav scorede under grænseværdien for ordblindhed, der anvendes fra 9. klasse og på senere uddannelsestrin. Andelen af samtlige AMU-kursister var 36,5 %. Ved kendskab til antallet af deltagere på AMU-kurser på de fem fagområder *på landsplan* vil man kunne estimere andelen af AMU-kursister *på landsplan* under ordblindegrænsen.

Det er oplagt, at disse høje tal skal ses i lyset af allerede kendt ordblindhed blandt kursisterne (henholdsvis 12 % og 31 %, i hele gruppen var det 20 %). De høje andele

ordblinde skal også sammenholdes med, at mange kursister har fået eller får specialundervisning på grund af læse-stavevanskeligheder (henholdsvis 23 % og 42 %). Og andelen af ordblinde ifølge ordblindetesten svarer ret nøje til andelen af AMU-deltagere, som enten har fået betegnelsen ordblind tidligere, eller som har modtaget eller modtager specialundervisning for læse-stavevanskeligheder (henholdsvis 26,8 %, 48,5 %, samlet 36,1 %). Resultaterne af Den Tværgående Ordblindetest er således i god overensstemmelse med andre oplysninger om AMU-deltagerne.

Ordblinde AMU-deltagere ifølge Visitationstesten

Det er netop fundet, at Den Tværgående Ordblindetest og Visitationstesten stemmer overordentlig godt overens (Elbro m.fl., 2016). Det er endda sådan, at de to test i praksis finder det samme antal ordblinde i grupper af kortuddannede voksne. Der er derfor god grund til at antage, at en undersøgelse med Visitationstesten ville nå til nogenlunde samme resultat som dem, der er fremlagt ovenfor blandt AMU-deltagere med Den Tværgående Ordblindetest.

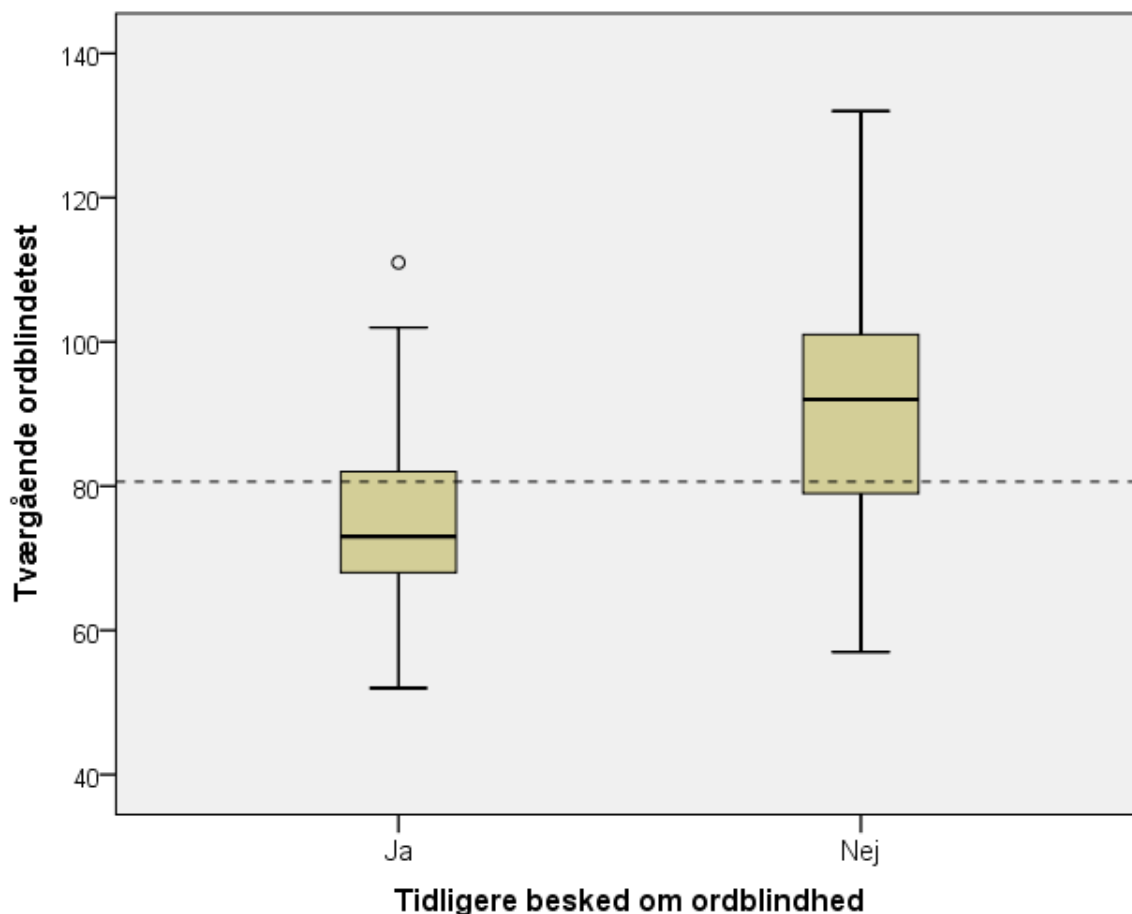
Der kan dog være en lille forskel på de to ordblindetest blandt AMU-deltagere. Forskellen kommer af de to tests forskellige hensyn til deltagere med store læsekrav. Vurderingen med Den Tværgående Ordblindetest tager særlige hensyn til studerende i lange videregående uddannelser, af hvilke der er yderst få blandt AMU-deltagere. Derimod tager Visitationstesten særlige hensyn til deltagere med et stort ordforråd, af hvilke der selvfølgelig er nogen blandt AMU-deltagerne. Man kan få en fornemmelse af, hvor mange det drejer sig om ved at sammenligne med resultaterne af en sammenligning mellem de to ordblindetest i grupper af kortuddannede (Elbro m.fl., 2016). Af deltagerne i ordblindeundervisning for voksne var det ca. 11 % (9 af 82), som havde et relativt stort ordforråd, og en relativt høj ordblindescore (mellem 24 og 28). Det er således ikke urealistisk, at der vil være en gruppe på omkring 10 % af de ordblinde AMU-kursister med Visitationstesten, som ikke vil kunne visiteres til ordblindeundervisning efter Den Tværgående Ordblindetest. Så alt i alt vil der formentlig være op til 10 % færre ordblinde med Den Tværgående Ordblindetest, end der vil være med den nuværende visitationstest.

På den anden side vil der med tiden blive langt flere, som har taget Den Tværgående Ordblindetest på et tidspunkt i skoletiden eller i en ungdomsuddannelse. Det kan skabe en større opmærksomhed på ordblindhed, som *kan* føre til en større søgning til ordblindeundervisning for voksne.

Sammenligning med andre indikationer på ordblindhed

De følgende afsnit ser nærmere på sammenhænge mellem kursisternes resultater med ordblindetesten og deres oplevede læse-stavevanskeligheder. Sådanne sammenhænge kan belyse ordblindetestens gyldighed i AMU-gruppen.

Figur 1 viser scorefordelinger på Den Tværgående Ordblindetest for kursister, der tidligere havde fået at vide, at de var ordblinde, sammenlignet med kursister der ikke havde fået denne besked.

Figur 1. Scorefordelinger på den Tværgående ordblindetest for AMU-kursister, der tidligere har fået at vide/ ikke har fået at vide, at de var ordblinde. Bunden af boksene viser 25-percentilen, stregen i boksen er 50-percentilen (medianen), og toppen af boksen er 75-percentilen.

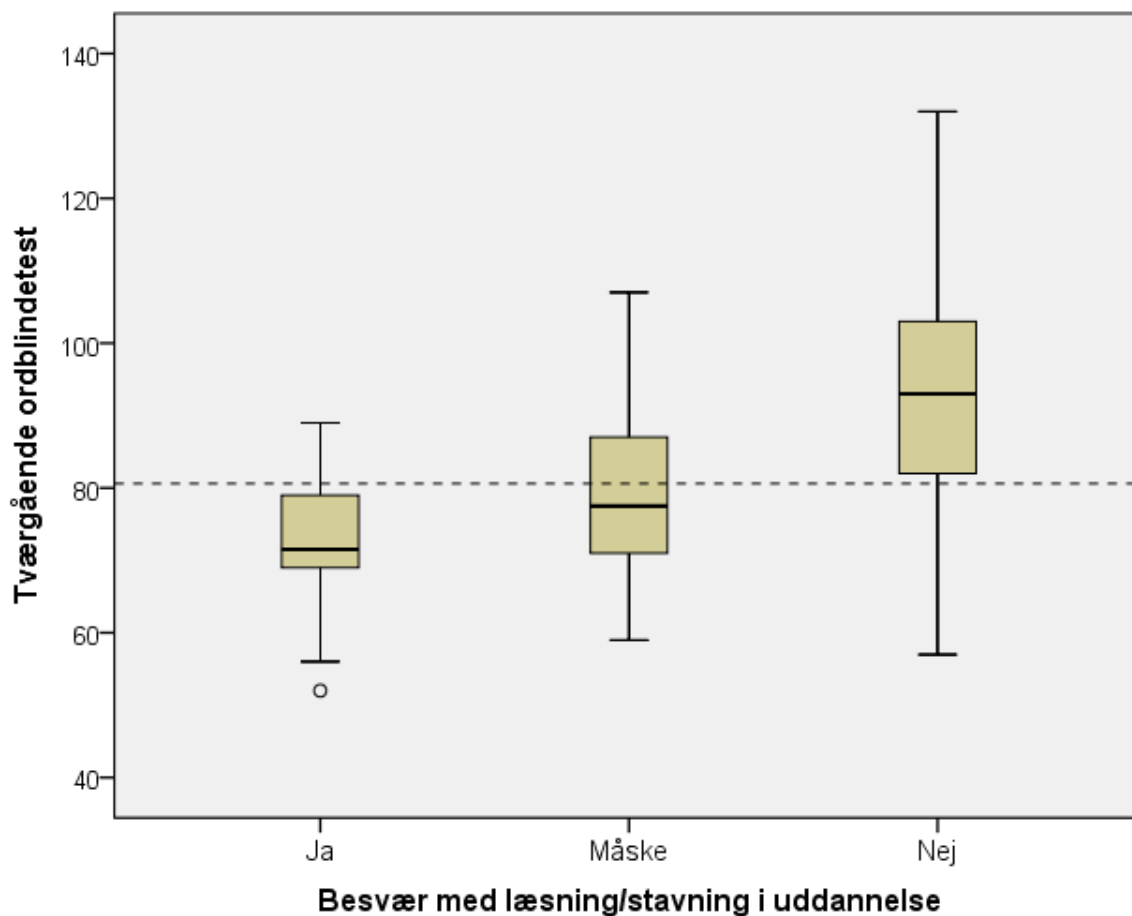
Af figur 1 fremgår det, at der var en stærk sammenhæng mellem kendt ordblindhed og scorer på Den Tværgående Ordblindetest. Blandt 49 kursister, der tidligere havde fået at vide, at de er ordblinde, scorede 67 % under ordblindegrænsen. Blandt de resterende 192 kursister scorede kun 29 % under ordblindegrænsen.

En tilsvarende sammenligning af resultaterne på Den Tværgående Ordblindetest med **tidligere specialundervisning i læsning og/eller stavning** viste stort set samme resultat. Blandt de 75 AMU-kursister, der havde gået til specialundervisning for læse-stavevanskeligheder, scorede de 60 % under ordblindegrænsen, mens det

kun var 26 % af de øvrige 166 kursister. Sammenhængen underbygger ordblindetestens gyldighed i AMU-gruppen.

Sammenligning med oplevede læse-stavevanskeligheder

Figur 2 viser scorefordelinger for kursister, der svarede henholdsvis 'ja', 'måske' og 'nej' på spørgsmålet om, hvorvidt de oplevede at have besvær med læsning og stavning i forbindelse med deres uddannelse.

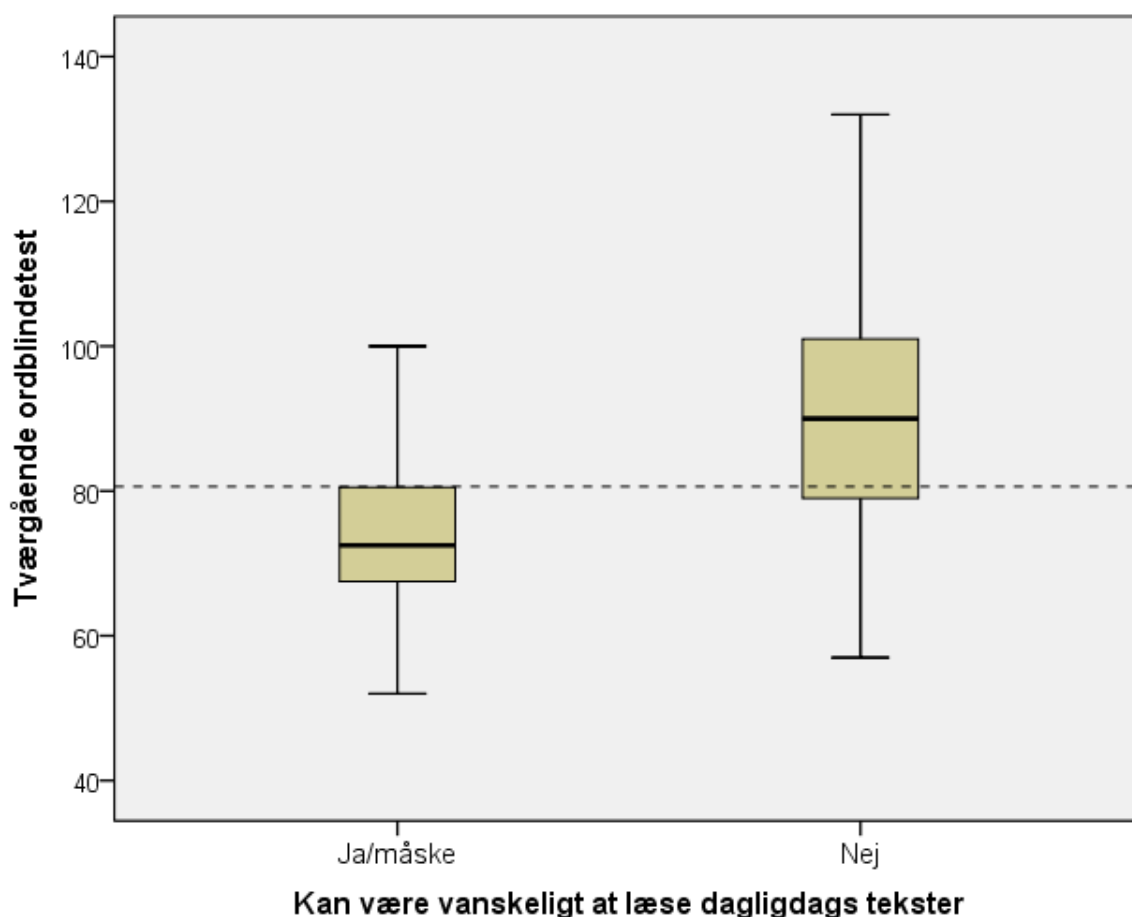

Figur 2. Scorefordelinger på Den Tværgående Ordblindetest for kursister, der oplevede besvær med læsning og/eller stavning i deres uddannelse, og kursister der ikke oplevede dette.

Af figur 2 fremgår det, at der var en klar sammenhæng mellem scorer på ordblindetesten og oplevede vanskeligheder med læsning og stavning i forbindelse med uddannelsen. Blandt 32 kursister, der svarede ja til at opleve besvær med læsning og stavning i uddannelsen, scorede 81 % under ordblindegrænsen. Blandt 46 kursister, der svarede 'måske', scorede 61 % under ordblindegrænsen. Derimod var det kun 21 % af de øvrige 163 kursister, som scorede under ordblindegrænsen. Der var en

tilsvarende nær sammenhæng mellem oplevede vanskeligheder med læsning og med skrivning af tekster på AMU og scorerne på ordblindetesten. Kursister med oplevede vanskeligheder scorede overvejende under ordblindegrænsen; hvorimod kun en mindre andel af de kursister, der ikke oplevede vanskeligheder, scorede under ordblindegrænsen.

Figur 3 viser sammenhængen mellem oplevede vanskeligheder med læsning af dagligdags tekster og scoren på ordblindetesten.

Figur 3. Scorefordelinger på ordblindetesten blandt AMU-deltagere, der finder dagligdags tekster henholdsvis vanskelige eller ikke vanskelige.

Ved spørgsmålet om, om det kan være vanskeligt at læse dagligdags tekster, klarede kursister, der svarede 'ja' eller 'måske', sig på samme niveau på ordblindetesten, og grupperne blev derfor slået sammen i figur 3. Figuren viser, at majoriteten (75 %) af de 32 kursister, der oplevede vanskeligheder, scorede under ordblindegrænsen. Derimod var det kun 31 % af de 209 kursister, der svarede 'nej', som scorede under ord-

blindegrænsen. Det samme mønster gik igen ved sammenligning af ordblindetest-scoringer med oplevede læse- og skrivevanskeligheder i dagligdagen – med læsning af formelle tekster og skrivning af e-mails.

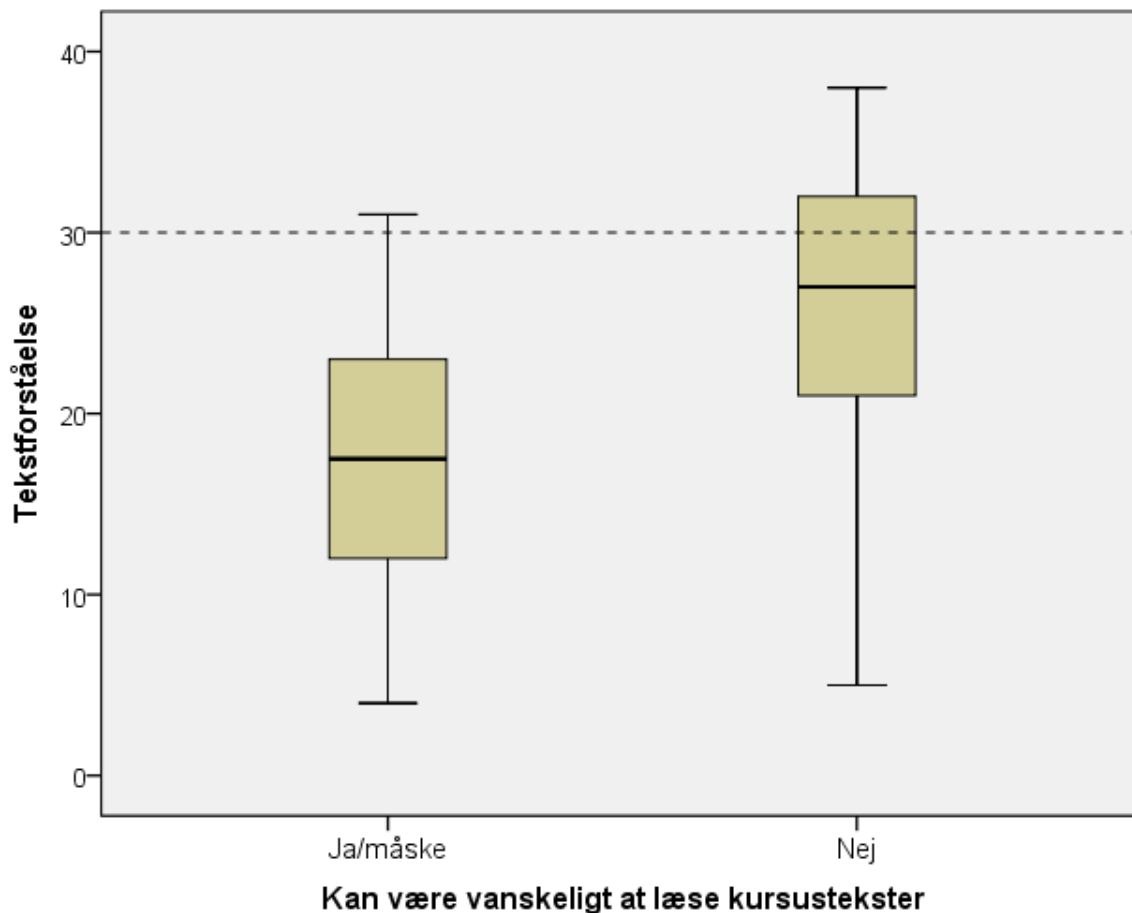
Kursister med læsevanskeligheder, som ikke er ordblindhed

Der var 153 kursister, som scorede *over* ordblindegrænsen på ordblindetesten. At de scorede over ordblindegrænsen, betyder dog ikke, at de alle var gode læsere. Nogle kunne stadig have læsevanskeligheder af *andre* grunde end ordblindhed. Det er emnet her.

Af de 153 kursister over ordblindegrænsen gennemførte de 132 også testen af tekstforståelse (fra Vejledende Læsetest for Voksne). Den gennemsnitlige score blandt de 132 kursister var 28,5 (SD = 6,1); mens scoren var 18,6 blandt de ordblinde. Dette resultat vidner om, at scorerne for over halvdelen (ca. 54 %) af de ikke-ordblinde kursister faldt i det område (under 30 rigtige), hvor voksne kan vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning (Undervisningsministeriet, 2008).

Sammenligning med oplevede læsevanskeligheder

Figur 4 viser graden af overensstemmelse mellem scoringer på tekstforståelsestesten (fra Vejledende Læsetest for Voksne) og kursisters oplevede vanskeligheder med at læse tekster på deres kurser.

Figur 4. Scorefordelinger på test af tekstforståelse for kursister, der oplever at teksterne på deres AMU-kursus kan være vanskelige, og kursister der ikke oplever dette.

Af figur 4 fremgår det, at kursister, der svarede 'ja' eller 'måske' til, om det kunne være vanskeligt at læse teksterne til deres AMU-kursus, scorede noget lavere på testen af tekstforståelse end de kursister, der ikke havde besvær med deres AMU-tekster. Imidlertid scorede majoriteten i begge grupper i området mellem 0 og 30, hvor der kan vejledes til at deltage i undervisning svarende til FVU-læsning. Det samme mønster sås, hvis man sammenlignede scorer på testen af tekstforståelse med kursisternes oplevelse af, om dagligdags tekster og formelle tekster kunne være vanskelige at læse.

Betydningen af et begrænset ordforråd

Der kan være flere forskellige årsager til dårlig tekstforståelse, heriblandt svage afkodningsfærdigheder, begrænset læseerfaring og begrænset ordforråd. Et begrænset dansk ordforråd ses langt oftere blandt voksne med dansk som andetsprog end blandt voksne med dansk som modersmål (Gellert & Elbro, 2008). Hvis det skønnes,

at en voksen med en tekstforståelsesscore under 30 har et relativt begrænset dansk ordforråd, kan der ifølge vejledningen til Vejledende Læsetest for Voksne vejledes til deltagelse i et sprogundervisningstilbud snarere end et læseundervisningstilbud som FVU-læsning (Undervisningsministeriet, 2008).

For at undersøge sammenhængen mellem scorer på testen af tekstforståelse og ordforråd blev der for de 20 kursister, der ikke havde dansk som modersmål, gennemført en korrelationsanalyse med testen af tekstforståelse og den basale ordforrådsprøve, der tages som en del af Den Tværgående Ordblindetest. Da der som tidligere beskrevet var lofteffekt på ordforrådstesten for kursister med dansk som modersmål, var det ikke hensigtsmæssigt at lave samme analyse for denne gruppe. Korrelationen mellem tekstforståelse og ordforråd var stærk (Spearman's Rho = 0,64, $p < 0,01$) i gruppen af voksne, der ikke havde dansk som modersmål. Resultatet indikerer, at lave scorer på testen af tekstforståelse for nogle kursister kan være forbundet med et meget begrænset ordforråd og muligvis også med mere generelt begrænsede sproglige færdigheder på dansk.

Ønsker om læse-skrivekurser

De ordblinde

En forholdsvis stor del af AMU-kursisterne kunne godt tænke sig at deltage i et gratis læse- eller skrivekursus for voksne (tabel 4). Det var ca. 16 % af samtlige deltagere i undersøgelsen (38/241). Af de interesserede kursister scorede 71 % under ordblindegrænsen. Det vil sige, at der var **i alt 11 %** (27/241), som både var interesserede i læse-skrivekurser, og som samtidig klarede sig under ordblindegrænsen.

Desuden var der en gruppe på 20 % af AMU-kursisterne, som svarede "ved ikke" på spørgsmålet om læse-skrivekurser. Af disse kursister scorede de 52 % under ordblindegrænsen. Der var således **yderligere ca. 10 %** (25/241) af AMU-kursisterne, som kunne overveje at deltage i et læse-skrivekursus, og som ville være berettigede til ordblindeundervisning med de aktuelle kriterier.

Samlet set var der således interesse og mulig ordblindhed blandt et sted **mellem 11 og 21 %** af samtlige AMU-kursister. Men der er selvfølgelig betydelig forskel på at udtrykke en uforpligtende interesse og så at møde op til et kursus i noget, man har svært ved.

Andre kendetegn ved kursister med ønsker om læse-skrivekurser

Det var især de ordblinde, som ønskede læse-skrivekurser. Henholdsvis 31 % og 28 % af de ordblinde svarede "ja" eller "ved ikke" til spørgsmålet om, hvorvidt de kunne tænke sig at deltage i læse-skrivekurser. I gruppen af *ikke*-ordblinde AMU-kursister var de tilsvarende tal blot 7 % og 15 %.

Hvis man ser nærmere på **de ordblinde**, så var det især dem, som oplevede læse-stavevanskeligheder på AMU-kurserne, i uddannelse, på job eller med dagligdags tekster, som var interesserede i læse-skrivekurser. Med forbehold for et spinkelt data-grundlag var det her over 60 %, som svarede ja til spørgsmålet om, hvorvidt de kunne tænke sig at deltage i læse-skrivekurser. Yderligere 13 - 23 % svarede "ved ikke" til spørgsmålet. Det vil sige, at eventuelle kursusønsker blandt de ordblinde så ud til at komme af ganske forståelige grunde.

Blandt de **ikke-ordblinde** var der kun svage sammenhænge mellem kursusønsker og oplevede vanskeligheder eller med begrænset tekstforståelse målt med VLV. Det vil sige, at der i denne gruppe ikke tegnede sig noget klart billede af, hvem som kunne ønske sig læse-skrivekurser.

Sammenfatning og konklusion

Hvor almindelige er læsevanskeligheder blandt AMU-kursister?

I lighed med tidligere undersøgelser af kortuddannedes læsefærdigheder fandt denne undersøgelse generelt ordlæsefærdigheder under niveauet for 9. klasse – med Den Tværgående Ordblindetest. I alt ca. 37 % af AMU-deltagerne klarede sig under den grænse, som Undervisningsministeriet har sat som ordblindegrænsen (ved 8-percentilen) i 9. klasse og senere i uddannelsessystemet. Dette høje antal svarede meget nøje til antallet af AMU-deltagere, som enten havde fået at vide, at de var ordblinde, eller som gik eller havde gået til specialundervisning for læse-stavevanskeligheder. Der var også en meget stor andel af AMU-deltagerne, som klarede en tekstforståelsesprøve (VLV) på et niveau, hvor de kunne henvises til FVU-undervisning.

I runde tal er det ca. 15 % af AMU-kursisterne, som oplever, at det kan være vanskeligt at læse teksterne på deres kursus; mens det er mindst dobbelt så mange, som oplever vanskeligheder med at skriveopgaverne i forbindelse med deres kursus. Tallene svarer godt til deltagernes vurdering af læse- og stavekravene i deres uddannelse og job. Cirka hver femte oplever således læse- eller stavevanskeligheder i forbindelse med sit job.

Resultaterne skal imidlertid tages med et forbehold for udvalget af AMU-deltagere. Der er ikke sikkerhed for, at de udvalgte 241 deltagere er repræsentative for AMU-kursister generelt. Der var tydelige forskelle på læseniveauet inden for de forskellige fagområder – fra 29 % til 47 % under ordblindegrænsen inden for de henholdsvis højt scorende og de lavt scorende fagområder. Det vil i princippet være muligt at estimere andelen af AMU-deltagere i ordblindeområdet, hvis der er sammenlignelige tal for, hvor mange deltagere der er på landsplan inden for de forskellige fagområder.

Er der flere eller færre ordblinde med Den Tværgående Ordblindetest end med Visitationstesten?

I udgangspunktet er der hverken flere eller færre, fordi de to test er nært forbundne, og fordi de endda afgrænser lige store grupper under ordblindegrænsen blandt kortuddannede voksne (se Elbro m.fl., 2016).

Imidlertid betyder forskelle i hensynet til læsekravene til den enkelte, at der formentlig vil være op til ca. 10 % færre AMU-deltagere i ordblindegruppen med Den Tværgående Ordblindetest end med den nuværende visitationstest. Det skyldes, at der vil være ganske få i en lang videregående uddannelse (DTO), men nok omkring 10 % i gruppen med et relativt højt ordforråd (Visitationstesten).

På den anden side vil der med tiden blive langt flere, som har taget Den Tværgående Ordblindetest på et tidspunkt i skoletiden eller i en ungdomsuddannelse. Og effekten af en sådan øget individuel opmærksomhed på ordblindhed kan blive ganske

stor. Det ligger dog uden for rammerne af denne undersøgelse at give et bud på effektens størrelse.

Det væsentlige er under alle omstændigheder at holde fast i, at den konkrete ordblindetest næppe er særlig afgørende for antallet af voksne i ordblindeundervisning. Det er *søgningen* til ordblindeundervisning, der er afgørende, fordi andelen af voksne, som kan visiteres til ordblindeundervisning uanset ordblindetesten, er langt større end den del af voksenalderen, der faktisk søger ordblindeundervisning.

Hvor mange kunne tænke sig et kursus i læsning og skrivning?

Cirka 11 % af alle AMU-kursisterne i ordblindegruppen (ifølge ordblindetesten) kunne tænke sig et gratis læse-skrivekursus i fritiden. Desuden kunne yderligere ca. 10 % i ordblindegruppen "måske" tænke sig et sådant kursus. De interesserede AMU-deltagere var velmotiverede, idet de fleste samtidig oplevede læse-stavevanskeligheder i praksis – på AMU-kurserne, i uddannelse, på job eller med dagligdags tekster. Det er selvfølgelig vanskeligt at vurdere, hvor mange af de interesserede som i praksis ville sætte tid og ressourcer af til at gennemføre et kursus i færdigheder, som de har vanskeligheder med.

Referencer

- Arnbak, E., & Elbro, C. (1999). *Læsning, læsekurser og uddannelse. Om unge og voksnes funktionelle læsefærdighed i uddannelse og på læsekurser vurderet med et nyt materiale*. København: Undervisningsministeriet og Center for Læseforskning, Københavns Universitet.
- Elbro, C., Jandorf, B. D., & Haven, D. (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Dansk Videnscenter for Ordblindhed og undervisningsministeriet.
- Elbro, C., Daugaard, H. T., Jensen, K. L., og Møller, H. L. (2016). *En undersøgelse af forbindelsen mellem den Tværgående Ordblindetest og O-testen ("Visitationstesten")*. København: Center for Læseforskning, Københavns Universitet.
- Elbro, C., Møller, S., & Nielsen, E. M. (1991). *Danskernes læsefærdigheder. En undersøgelse af 18 - 67-åriges læsning af dagligdags tekster*. Projekt Læsning og Undervisningsministeriet.
- Gellert, A. S., & Elbro, C. (2008). *Rapport om udvikling og afprøvning af Vejledende Læsetest for Voksne i papirversion og it-version*. København: Center for Læseforskning, Københavns Universitet.
- Lyon, G. R., Shaywitz, S. E., & Shaywitz, B. A. (2003). A definition of dyslexia. *Annals of Dyslexia*, 53, 1-14.
- Møller, H. L., Arnbak, E., Petersen, D. K., Juul, H. & Elbro, C. (2014). *Teknisk Rapport om Ordblindetesten*. Center for Læseforskning, Københavns Universitet og Undervisningsministeriet.
- Ordblindetestkonsortiet (2014). *Vejledning til Ordblindetesten*. Center for Læseforskning, Københavns Universitet, og Undervisningsministeriet.
- Rosdahl, A. (2014). *Fra 15 til 27 år. PISA 2000-eleverne i 2011/12*. København: SFI.
- Rosdahl, A., Fridberg, T., Jakobsen, V., & Jørgensen, M. (2013). *Færdigheder i læsning, regning og problemløsning med it i Danmark*. København: SFI.
- Undervisningsministeriet (2008). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne – til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

Bilag

Spørgeskema

1. Hvilken undervisning tager du denne test i forbindelse med?
 - a. Ordblindeundervisning for voksne
 - b. Forberedende voksenundervisning (FVU)
 - c. Almen voksenuddannelse (AVU)
 - d. Arbejdsmarkedsuddannelser (AMU)

2. Er du
 - a. Kvinde
 - b. Mand

3. Hvad er din højeste fuldførte uddannelse?
 - a. Folkeskolen
 - b. Erhvervsuddannelse
 - c. Gymnasial uddannelse
 - d. Kort videregående uddannelse
 - e. Mellemlang videregående uddannelse
 - f. Lang videregående uddannelse
 - g. Ingen (ikke fuldført folkeskolen)

4. Hvilket sprog taler du bedst?
 - a. Dansk
 - b. Et andet sprog end dansk
 - c. Jeg taler dansk og et andet sprog lige godt

5. Har du modtaget specialundervisning i folkeskolen eller senere på grund af læse- eller stavevanskeligheder?
 - a. Ja
 - b. Nej

6. Har du gået, eller går du, til ordblindeundervisning for voksne?
 - a. Ja
 - b. Nej

7. Har du besvær med læsning eller stavning i din uddannelse?
 - a. Ja
 - b. Nej

c. Måske

8. Er du i job?

- a. Ja
- b. Nej

9. Har du besvær med læsning eller stavning i dit job?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske
- d. Ikke i job

10. Synes du, at det kan være vanskeligt at læse ord uden hjælpemidler?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske

11. Synes du, at det kan være vanskeligt at stave ord uden hjælpemidler?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske

12. Synes du, at det kan være vanskeligt at læse dagligdags tekster (fx internetartikler og e-mails) uden hjælpemidler?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske

13. Synes du, at det kan være vanskeligt at læse formelle tekster (fx beskeder fra det offentlige eller forsikringspolicer) uden hjælpemidler?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske

14. Synes du, at det kan være vanskeligt at læse undertekster på tv?

- a. Ja
- b. Nej
- c. Måske

15. Synes du, at det kan være vanskeligt at skrive e-mails uden hjælpemidler?
- Ja
 - Nej
 - Måske
16. Synes du, at det kan være vanskeligt at læse teksterne på dit AMU-kursus?
- Ja
 - Nej
 - Måske
 - Der er ikke tekster på mit AMU-kursus
17. Synes du, at skriveopgaverne på dit AMU-kursus kan være vanskelige?
- Ja
 - Nej
 - Måske
 - Jeg skal ikke skrive noget på mit AMU-kursus
18. Har du nogensinde fået at vide, at du er ordblind?
- Ja
 - Nej
19. Kunne du tænke dig at deltage i et gratis læse- eller skrivekursus for voksne i din fritid, hvis du fik tilbuddet (ca. 3 timer om ugen)?
- Ja
 - Nej
 - Ved ikke